

OSTANKI NEMŠKE ARMADJE ODHAJAJO IZ SICILIJE

Ruske oklopne kolone in motorne divizije presekaše železnico Harkov-Poltava v prodiranju proti Harkovu. Moskva omenja srdite bitke na 400 milj dolgi fronti med Smolenskom in Harkovom. Berlin priznal ruske uspehe na ukrajinski fronti.—Zavezniška sila stalno potiska Nemce proti konici Sicilije. Enote britske bojne mornarice bombardirale italijanske baze ob Neapelskem zalivu.—Ameriški letalci potopili dva japonska transporta

Zavezniški stan, Afrika. 13. avg.—Ostanki nemške sile so si noči, ko so jih Američani odrezali od Cape D'Orlanda, začeli zapuščati Sicilijo, se glasi naznailo. Ameriške čete so zajele veliko število Nemcev v prodiranju po obrežju otoka. Nemške čete se ukrcavajo na ladje v Messinski ožini, ki jih vozijo na italijansko celino. Kakor v Tuniziji, tako tudi v Siciliji, Nemci potiskajo Italijane na stran, da se rešijo iz pasti. Poročilo pravi, da je evakuacija nemških čet pričela 31. julija in da zapusti Sicilijo okrog tisoč vojakov dnevno. Bežeči Nemci so tarča bomb zavezniških letalcev.

London. 12. avg.—Ruske oklopne kolone in motorne divizije so presekaše železnico Harkov-Poltava, okupirale Akhirkko, strateško mesto, in dosepele do točke, ki je oddaljena samo sedem milj od Harkova, ukrajinskega jeklarskega središča, se glasi poročilo iz Moskve. Presekanje železnice je zaprlo pot Nemcem v zapadni smeri. Samo dva izhoda sta jim še odprta.

Nemško poveljstvo je vrglo sveže čete v akcijo, da ustavijo prodiranje ruskih armad proti Harkovu z vzhodne in severne strani. Izgleda, da je usoda Harkova zapečatena in da bo mesto kmalu padlo.

Rusi so v zadnjih 24 urah prodrli več milj daleč in reokupirali čez 50 vasi in naselbin. Velika žitna polja so prišla pod njihovo kontrolo. Srdite bitke divjajo na 400 milj dolgi fronti, ki se razteza od Smolenska na severu do Harkova na jugu. Ruske vojaške kolone se bližajo Brijansk, kjer se nahaja močna nemška vojaška posadka.

Sovjetski komunikacije, objavljen danes zjutraj, pravi, da je čez pet tisoč Nemcev padlo v bitkah z Rusi v dveh sektorjih ukrajinske fronte. Skoraj vse nemške komunikacijske zveze so Rusi pretrgali.

Ruski vojaški oddelki se bližajo Sumiji, železniškemu centru, ki leži 190 milj vzhodno od Kijeva, glavnega ukrajinskega mesta. Zadnja vest trdi, da so oddelki dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno štirinajst milj od Sumije.

Berlin je priznal ruske uspehe na ukrajinski fronti. Nemška poročila trdijo, da bitke, ki so zdaj v teku, se po obsegu ne morejo primerjati onim, ki so se prej vršile na vzhodni fronti.

Zavezniški stan, Afrika. 12. avg.—Zavezniška sila stalno potiska nemške kolone proti konici Sicilije v smeri Messine. Operacije zavezniške sile na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij. Izgleda, da bo nemška sila kmalu zdrobljena in Sicilija pod kontrolo zaveznikov.

Zavezniški stan, Afrika. 12. avg.—Zavezniška sila stalno potiska nemške kolone proti konici Sicilije v smeri Messine. Operacije zavezniške sile na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij. Izgleda, da bo nemška sila kmalu zdrobljena in Sicilija pod kontrolo zaveznikov.

Obtoženi rudarji zanikajo krivdo

Protistavkovni zakon neustaven

Pittsburgh, Pa. 12. avg.—Trideset rudarjev, članov unije UMWA, ki so bili obtoženi kršenja provizij Connally-Smithovega protistavkovnega zakona, ki ga je kongres sprejel potem, ko ga je predsednik Roosevelt vetiral, je zanikalo krivdo in zahtevalo potlačanje obtožbe na temelju, da je zakon neustaven. Rudarji so bili obtoženi po federalni veleporoti, ki je preiskovala "divje" stavke v premo-govniških in južnozapadnih Pennsylvaniji v juniju in juliju. Te premo-govniške je prevzela vlada. Akcija proti rudarjem je prva, odkar je bil zakon sprejet, s strani vlade.

Harry A. Estep, odvetnik rudarjev in bivši kongresnik, je predlagal zavrnitev obtožbe, naka je federalni sodnik E. P. Schoemaker določil, da se zaslišanje vrši 18. avgusta. Med obtoženci so tudi uradniki krajevnih rudarskih uni. Estep je dejal, da je protistavkovni zakon neustaven in v konfliktu s prvimi amandmentom ustave, ki garantira državljanom svobodo govora. Dalje je rekel, da je vladno prevzetje in obratovanje premo-govnikov nelegalno. Rooseveltovo odredbo o prevzetju premo-govnikov ne sankcionira ustava in noben v kongresu sprejeti zakon, kar pomeni, da je nelegalna in neveljavna.

Federalni distriktni pravdnik Charles F. Uhl je rekel, da bo tiral zadevo pred federalno vrhovno sodišče, če bo sodnik Schoemaker podprl predlog odvetnika rudarjev in zavrgel obtožbo. Obravnava proti obtožencem se prične 1. septembra.

Italija znižala delovne ure

Izvoz živeža v Nemčijo suspendiran

Bern, Švica. 12. avg.—Italijanska vlada je uveljavila dva dekreta, s katerima je znižala delovne ure in začasno suspendirala izvoz živil in drugih potrebščin v Nemčijo. Tukajšnji diplomatični krogi trdijo, da je to prvi korak v postopni prehod iz vojne v mirovno ekonomijo.

V Bern dospelo poročilo pravi, da je general Carlo Favogross, minister za vojno produkcijo, znižal sedanjí delovni teden 84 ur na 48 ur. Istočasno je trgovski minister z drugim dekretom suspendiral izvoz živil v Nemčijo.

Poročila iz krajev ob italijansko-švicarski meji pravijo, da so italijanski obmejni stražniki ustavili več vlakov, ki so bili naloženi z živil, ob nemški meji. Na drugi strani so pa nemški stražniki ustavili vlake, ki so bili namenjeni v Italijo. Poročila trdijo, da Vatikan posreduje pri Badoglijevi vladi za sklenitev miru med Italijo in zavezniški.

Poveljnik nemške oklopne divizije ubit

London. 12. avg.—Uradna nemška časnika agentura poročila, da je bil general Walter Schilling, poveljnik oklopne divizije, ubit na ruski fronti.

KONVENCIJA ADF ODLOČI O LEWISOVI PROŠNJI

Green naznanil zaključek članov eksekutivnega sveta

IZRAVNAVA JURISDIKCIJSKEGA SPORA

Chicago. 12. avg.—Konvencija Ameriške delavske federacije, ki se prične 4. oktobra v Bostonu, Mass., bo odločila o prošnji Johna L. Lewisa glede vrnitve rudarske unije UMWA v federacijo. William Green, predsednik ADF, je naznanil, da je bil ta zaključek sprejet na seji članov eksekutivnega sveta, ki se vrši v hotelu Drake.

Daniel J. Tobin, predsednik mednarodne bratovščine vozni-kov in načelnik posebnega odbora, ki se je pogajal z Lewsom in drugimi uradniki UMWA, je podal svoje poročilo o izidu brez priporočil. Green je dejal, da je eksekutivni svet zavzel isto stališče in da je odvisno od delegatov, ki se bodo udeležili konvencije ADF, ali se prošnja glede vrnitve rudarske unije v federacijo odobri ali ne.

Lewis je na sestanku s člani Tobinovega odbora, ki se je vršil 20. julija v Washingtonu, vztrajal pri zahtevi, da ADF sprejme UMWA, kakršna je, in da se vprašanje jurisdikcije med uni-jami ADF in petdesetimi distrik-tom UMWA reši pozneje. Ta distrikt ne tvori rudarji.

Lloyd Thrush, predsednik progresivne rudarske unije, je dejal, da bi bil on bolj zadovoljen, če bi bil eksekutivni svet zavrgel Lewisovo prošnjo, da so konvencija ADF sploh ne bi bavila z njo. On je rekel, da ima pisma od uradnikov 30 mednarodnih uni-j zagotovili, da bodo na konvenciji podpirali njegovo stališče, kar pomeni, da bo večina delegatov glasovala za zavrnitev Lewisove prošnje. Thrush je poudaril, da ustava ADF daje njegovi uniji izključno pravico reprezentacije vseh rudarjev. UWA se lahko pridruži progresivni rudarski uniji, ki je bila ustanovljena v Illinoisu po revolti proti Lewisovi diktaturi v letu 1932. Šest let pozneje je dobila čarter od Ameriške delavske federacije.

Green je priznal poteškoče, za-eno pa je izrazil upanje za do-sego sporazuma med progresivno rudarsko unijo in UMWA pred konvencijo ADF.

Rickenbacker se urnil v Washington

Washington, D. C. 12. avg.—Stotnik E. V. "Eddie" Rickenbacker se je včeraj vrnil v Washington iz Rusije, kamor je od-potoval v juniju. Takoj po povratku je poročal vojnemu tajniku Stimsonu o rezultatu svojega obiska. Stimson je dejal, da je bilo Rickenbackerjevo potovanje po Rusiji tehnično in letalskega značaja.

Španski fašistični režim dobil podporo

London. 12. avg.—Doznava se, da so voditelji Španije podprli režim diktatorja Franca potem, ko je ta apeliral na Ameriko, naj mu pošlje orožje za njegovo ar-mado. Voditelji fašističnega sveta so na svoji seji, katere se je udeležil Franco, zaključili, da mora sedanji režim ostati na kr-milu in da naj še nadalje zatira opozicijo s strani monarhistov in levičarjev.

Domače vesti

Is Pennsylvanije

Verona, Pa.—Dne 5. t. m. je umrla Justina Krulc, članica društva 680 SNPJ, stara 24 let in rojena tukaj. Zapuščala starše, dva brata in tri sestre.—Dne 10. t. m. je pa umrl Mihael Majcan, član društva 216 SNPJ, star 52 let in doma iz Samarice na Hr-vatskem. Pokosila ga je sušica. Zapuščala žena, dva sinova, hčer, dva brata in tri sestre.

Svatba v Washingtonu, D. C.

Washington, D. C.—Dne 7. av-gusta sta bila tukaj poročena John D. Shickich in Mary J. Lambert. Nevesta je članica društva 253 SNPJ v Diamond-villu, Wyo., in hči prejšnje taj-nice tega društva Mary Lum-bert. Svatba se je vršila na Sug-ličevi farmi. Novorojenčema obilo sreče!

Obnova vojnih operacij v Burmi

Ameriška letala prihajajo na Kitajsko

London. 12. avg.—Načrti gle-de obnove vojnih operacij proti Japonaki sili v Burmi so pred-met diskuzij v Londonu, kjer se nahaja kitajski zunanji minister T. V. Soong. Operacije bodo ob-novljene v bližnji bodočnosti v obsegu, ki bo omogočil reoku-pacijo Rangona, glavnega me-sta, in burmske ceste, po kateri je Kitajska dobivala orožje in strelivo do japonske okupacije Burme, britske kolonije.

Veščaki, ki spremljajo Soonga, trdijo, da morajo biti operacije proti japonski sili v Burmi po-vezane z letalsko ofenzivo. Ta naj se vrši s kitajskih baz, ka-mor prihajajo ameriška letala.

Kitajski minister je v svojem govoru po radiu naglašal poteško-če v dostavljanju vojnega ma-teriala, ki so nastale po japonski okupaciji burmske ceste. Zavez-niki niso mogli več pošiljati orožja in streliva Kitajski po tej cesti. Kitajska ima letalsko zve-zo z Indijo, ki pa ne more nado-mestiti burmske ceste. Soong je rekel, da hoče Kitajska dobiti nazaj vse izgubljene pokrajine, prisvaja pa si ne niti palca tuje zemlje.

Ko sta se Velika Britanija in Amerika odrekli posebnim prav-icam na Kitajskem, nista ome-nili bodočnosti Hongkonga, ki ga je dobila Velika Britanija na podlagi sklenjene pogodbe s Ki-tajsko. To mesto je pod britsko upravo postalo strateška toč-ka. Hongkong je prišel pod ja-ponsko kontrolo po porazu bri-tske sile.

Velika Britanija in Amerika sta zagotovili Kitajsko, da se bo-sta posvetovali z njo na podlagi absolutne enakopravnosti v vseh zadevah, ki se bodo nanašale na nedotakljivost kitajskega ozem-lja, ko bo vojna končana z zma-gom zaveznikov. Kitajsko bo ime-la besedo pri formiranju med-narodne organizacije za vzdrže-vanje svetovnega miru.

Poslanik Standley odpotoval v Sibirijo

Moskva. 12. avg.—Ameriški poslanik William H. Standley in štirje člani njegovega posla-niškega štaba so zapustili Moskvo in odpotovali v Sibirijo, kjer bodo obiskali tamkajšnja indus-trijska in orožna središča. Med mesti, ki jih bodo obiskali, so Sverdlovsk, Magnitogorsk, Ce-ljabinak in Novosibirsk. Poset je povezan s študijo sovjetske produkcije orožja, streliva in drugega bojnega materiala.

Ameriški general Strahm odlihan

Kairo, Egipt. 12. avg.—Gene-ral Victor H. Strahm, šef štaba devetega ameriškega letalske-ga zbora, je dobil visoko odliko-vanje v znak priznanja zaslug v vodstvu letalskih operacij proti osi-šni sili v teku bitk za posest severne Afrike.

Roosevelt odpotuje v Kanado

Sestanek s Churchillom v Quebecu

Quebec, Kanada. 12. avgusta.—Predsednik Roosevelt se bo v tem mestu sestal z angleškim premierjem Churchillom, se gla-si naznanilo kanadskega uradni-kov. Datum sestanka bo objav-ljen pozneje.

Roosevelt, Churchill in člani generalnih štabov Velike Brita-nije in Amerike bodo konferi-rali v Citadeli, uradni reziden-ciji britskega guvernerja Kanade. Preliminarni razgovori med člani britskega vojnega kabineta, ki so prišli s Churchillom v Ka-nado, in člani kanadske vlade premierja Kinga so se pričeli.

Churchill in King sta se ude-ležila prve seje vojnega kabine-ta. Ta je bila uvod v diskuzije, ki se bodo vršile, ko pride pred-sednik Roosevelt v Quebec. Churchill in King sta po seji po-dala formalno izjavo, da so bila vprašanja skupnih interesov predmet razprave.

Washington, D. C. 12. avg.—Po izjavi poučenih vojaških kro-gov bosta predsednik Roosevelt in premier Churchill na sestanku v Kanadi razpravljala med drugim o invaziji Evrope po britskih in ameriških četah, ka-kor tudi o razpletu vojnih ope-racij v Rusiji.

Druga vprašanja se bodo na-našala na položaj v Nemčiji. Poročila in govorce, da se je po-javilo resno trenje med Hitler-jem in nemškimi generali, se vzdržujejo. Možnost, da bodo generali skušali potisniti Hitlerja v ozadje in s tem ugledili pot sklenitvi premirja, ni izključe-na.

Predsednik Roosevelt se je včeraj posvetoval s člani vojne-ga sveta za Pacifik. Predmet po-svetovanj ni bil razkrit, toda domneva se, da se je nanašal na zavezniško vojno strategijo proti japonski sili na Pacifiku.

Levičarji poraženi pri volitvah

Kontrola Ameriške delavske stranke je vprašanje

New York. 12. avg.—Napor levičarskih elementov, da do-be kontrolo nad Ameriško delavsko stranko v New Yorku, so se iz-jalovili. To kažejo prva poročila o izidu primarnih volitev.

Volilni izid še ni znan v okra-ju Kings (Brooklyn), toda zna-menja so, da je zmagovalo desno krilo stranke. To je prodrlo v okraju Bronxu, kjer je vodja le-vičarjev kongresnik Marcanto-nio. V okrajema Queens in Rich-monnd ni bilo tekme med levičarji in desničarji.

Ako bi bili levičarji nominirali večino okrajnih odbornikov, bi s tem dobili kontrolo nad državno organizacijo. Pri držav-nih volitvah, ki so se vršile pred enim letom, je Ameriška delav-ska stranka dobila 400,000 gla-sov.

Michael J. Kennedy, vodja tammanitov, je obdržal kontro-lo nad svojo politično mašino v mestu. Ta mašina je nominirala 20 izmed 23 odbornikov v vol-ilnih distriktih.

Hitler ne mara beguncev v bližini

London. 12. avg.—Londonski radio trdi, da so vse občine v bližini Berchtesgadena, Hitler-jeve rezidence v bavarskih go-rah, zaprte beguncem iz nem-ških mest, ki so bila in so še tar-ča bombardiranja iz zraka. Tr-ditev bazira na poročilu, ki ga je objavil neki monarhistični list.

RUSIJA ZAHTEVA GARANCIJE OD ZAVEZNIKOV

Cena za pomoč v borbi proti Japonski

VPRAŠANJE KON-TROLE PACIFIKA

Stockholm, Švedska. 12. avg.—Zunanji diplomatični krogi trdijo, da je sovjetska Rusija zainteresirana v situacijo na Daljnem vzhodu. Njen izgovor, da ni v vojni z Japonsko, je, da ni pripravljena za borbo na dveh frontah v istem času. To je materialno dejstvo, ni pa naj-vажnejši faktor.

Ako bo Japonska popolnoma razorožena, kar se bo zgodilo, če bo Amerika vztrajala pri svo-jem stališču, bodo Združene dr-žave kontrolirale ne samo otoke na Pacifiku, temveč tudi Kitaj-sko. O Rusiji je znano, da je proti ameriški kontroli Pacifika in Kitajske prav tako kot je proti svoji zajezitvi v Evropi po Veliki Britaniji in Ameriki. Ve-lika Britanija ne drži samo In-dije, temveč tudi Irak, Perzijo in Sirijo. Ona se ne bo odpove-dala Burmi, Malajskemu polo-toku in Hongkongu, ki so pri-šli pod japonsko dominacijo.

Če se bo vojna razvijala ta-ko kot si predstavljata Velika Britanija in Amerika, bosta Nemčija in Japonska uničeni kot vojaški sili. Rusija, izčrpa-na v vojni z Nemčijo, bo obkro-žena po angleško-ameriški obo-roženi sili. Sovjetski voditelji izražajo bojazen, da balistične dr-žavice ter centralna ter južno-vzhodna Evropa ne pridejo v sfero ruskega vpliva.

Mnogi sovjetski voditelji tr-dijo, da popolna zmaga Velike Britanije in Amerike ne bi bila v korist Rusiji. Oni bi raje vi-deli trdno Nemčijo v Evropi in Japonsko na Pacifiku, da bi se lahko izognili komplikacijam v bodočnosti. Oni so uverjeni, da bi Rusija potem lahko izgra-vala Veliko Britanijo in Ame-riko drugo proti drugi. To so razlogi, zakaj hoče Rusija dobiti gotove garancije od obeh vele-sil, da ne bosta ovirali njenega razmaha po zdrobitvi osiše.

Administracija pod- pre Austinov načrt

Mobilizacija delavcev na vidiku

Washington, D. C. 12. avg.—Rooseveltova administracija bo priiskovala na kongres, ko se po-novno sestane v svojem zaseda-nju 14. septembra, za sprejetje Austin-Wadsworthovega načrta mobilizacije delavcev. Ta je bil predložen kongresu v februarju tega leta. Doslej se je Roosevelt obotavljal in ni hotel sankcio-nirati načrta, zdaj, pravijo v Washingtonu, pa je revidiral svoje stališče.

Načrt mobilizacije delavcev pobijajo voditelji uni-j Kongre-sa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije. Njihov argument je, da bi načrt, ako postane zakon, potisnil de-lavce v tlačanstvo.

Austin-Wadsworthov načrt določa med drugim obvezno de-lo za moške v starosti 18 do 65 let in ženske v starosti 18 do 50 let. Zagovorniki načrta trdijo, da bodo morale ameriške indus-trije, ki so udeležene v produk-ciji bojnega materiala, dobiti najmanj 1,600,000 delavcev do konca tega leta. Samo letalska industrija bo potrebovala 700,000 novih delavcev v prihodnjih dvanajstih mesecih.

PROSVETA

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cirore \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cirore \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nemarčevalnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Likvidacija nacifazizma

Canton, O.—Likvidacija nacifazizma se končno bliža. Mednarodno sodišče zaveznikov bo pa določilo kazni onim, ki so odgovorni za neštete zločine. Še nobena vojna v novem veku ni bila tako krvava kot je ta.

Dva človeka, ki sta v glavnem odgovorna za to svetovno tragedijo, bosta stala pred sodniki mednarodnega sodišča, ako bosta doživela konec vojne, katero sta sama začela. Niti ena nevtralna država se ne bo upala dati ji jima zavetišče—ako bi se, bi sigurno prišla v nevarnost.

Španski Franko, Ogrska, Rumunija in Bolgarija se na vse načine trudijo, kako bi se rešile iz zamazane politike pred prihajajočo silo zaveznikov. In to seveda sedaj, ko vidijo bližajočo se likvidacijo dveh najkrušnejših režimov, ki v svoji brutalnosti prekašata špansko inkvizicijo in galejsko dobo sužnosti.

Pred to mednarodno sodišče naj bi prišel tudi slovaški duhovnik Tiso, ki je v Berlinu izdal svojo demokracijsko domovino, češkoslovaško republiko, še predno je bila razkosana in posiljena. Tisti duhoven je odgovoren za neštete žrtve Slovkov, ki so bili in so prisiljeni boriti se kot zavezniki ošiča proti Rusiji.

"Nam hočejo vsiliti kartagenski mir," je nekdo protestiral v Rimu. Saj vendar je bil kartagenski mir delo Rimljanov! Tisti Rimljanov, katere je skušal posnemati nagačeni "Cezar" Mussolini! In kakšen je bil ta kartagenski mir, proti kateremu sedaj protestirajo v Rimu?

V neki fevdalni palači je bilo izdano povelje za kartagenski masaker. V tem masakru so pomorili od najmlajšega otroka do najstarejšega starčka vse Kartagence, potem zažgali prazno mesto in prečitali nagrobnico—"počivaj v miru..."

Armade zaveznikov so civilizirane in si najmanj žele kake davne Kartagene ali večerajšnjih Lidie. Te armade ne zahtevajo nič drugega od sovražnika kot le to: "Odložite svoje krvavo orožje, izročite kriminalce mednarodni poroti. To je vse, kar zavezniki zahtevajo od vas. Oni, ki so padli pod vašim krvavim mečem kot nedolžne žrtve, morajo biti maščevani. Niti eden od vaših zločincev ne sme biti pozabljen!"

To ni noben kartagenski mir. Nekaj vodilni socialisti je izrazil bojazan pred Rusijo, da bo pomagala komunistični Nemčiji. Kaj bo Rusija storila, o tem je danes težko prerokovati. Tisti Nemci, ki danes čakajo v Moskvi padca nacizma doma, so različne barve, so pa za uničenje zadnje sledi hitlerizma.

Ni najmanjšega dvoma, da bo Rusija delala na svojo roko, brez Amerike in Anglije, kar se bodoče Nemčije tiče. Taka politika bi pokazala nevhvaležnost napram Ameriki in Angliji. Ta

strah prej omenjenega vodilnega socialista je torej prazen.

Ali je znani župnik iz Royal Oak, Mich., v nekem svojem govoru pred več leti netil plemensko sovraštvo, ko je rekel, da se bo naš kapitol prelevil iz Washingtona v "Washingtonski"? S tem je seveda cikal na Rusijo in sejal protislovansko sovraštvo, dasi je v tej svobodni deželi mesta za vse, ki verujejo v našo ustavo brez razlike na narodnost.

Kdo pa je odgovoren za ruski komunizem? Mar je ruski narod kot celota? Ne! Kriv je edino carizem. Ko so Nemčija, Francija, Anglija in Amerika gradile industrije, kar je izboljšalo ekonomski položaj naroda, so se Romanovci zadnjih 50 let svojega vladanja prepustili narkotičnemu življenju v palači Carskega sela in držali ruski narod v najtemnejšem kotu civilizacije.

In iz skoraj dvestomletniške mase, ki je bila pod dinastijsko Romanovcev deležna le biča, to da tega zapadni svet še danes ne razume, so se pojavili revolucionarni elementi. Carska vlada jih je preganjala iz ječe Petrograda (sedaj Leningrad) v sibirski pregonstvo, iz Sibirijske pa v inozemstvo. In to preganjanje je bilo odgovorno, da se je iz navadnega vaškega revolucionarja prelevil v strupenega komunisti, ki je čakal le prilike, da potrkna na vrata carske palače v Carskem selu in povabi Romanovce na sprehod zadnji kilometr dolge poti.

Michael Chok.

Nekoliko kritike Gornikovega dopisa

Mr. Olive, Ill.—Želim nekoliko komentirati protijunjski dopis Georgea Gornika iz Bellinghama, Wash., s katerim ga je dobro polomil. Ne vem, kako se strinjata brata Garden in Molek s to zgago, ker omenjena sta bila vedno zagovornika unijskega gibanja. V resnici se čudim, da je prišel ta protijunjski dopis v javnost, posebno pa ne spada v napreden list kot je Prosveta. Res žalostno.

Da so unije nekako "mamljanje in slepilo" delavcev, kakor trdi brat Gornik, so dokazi prepuhli in smešni v mojih očeh. On tudi pravi, da prihajajo delavske pridobitve od strojev, ne od unije. Ali je Gorniku znano, odkar so po rovi upeljali nakladalne stroje, da je bilo polovica premogarjev reduciranih? Kakšna pridobitev je to in za koga? Yes, za kapitaliste, ne za delavce ali konzumente, ker premog se tudi na trgu ni pocenil, kolikor mi je znano. Še danes ja po nekaterih rovih tako zvana delitev dela, ker radi novih strojev ne potrebujejo toliko delavcev kot so jih prej.

Dokler je bilo ročno delo po rovi, si bil v svojem prostoru sam svoj boss, sedaj te pa gonijo sem in tja. In dokler je bilo ročno delo, si se priganjal sam kolikor si se hotel, danes te pa

priganja stroj, čeprav nimaš preveč sitnega bossa poleg sebe. Kdo je pa uredil plače—ali jih ni unija?

Da je IWW prava delavska organizacija, mi je znano le to, da si lahko delo izgubil in bil povrh še šikaniran od vlade, ker je bila ta organizacija označena kot za pravo boljševiško ustanovo in obenem je bila tudi razglašena za kriminalno. To je bilo pred 25 leti. Na podlagi obdolžitve so člani te organizacije—IWW—je bilo 21 hrvaških premogarjev aretiranih in poslanih v zapor v St. Louis, od kjer so bili izpuščeni po dveh mesecih brez prave obtožbe. In še pet let pozneje so imeli sitnosti radi tega pri dobavi državlanskega papirja.

Delal sem skoro 50 let po raznih premogorjih, najprvo v Zagorju na Štajerskem, potem na Bavarskem in v Nemčiji 10 let, od koder sem prinesel unijsko karto v Illinois, tukaj pa sem delal še 34 let kot premogar. V teh 50 letih sem si torej nabral precej izkušenj v premogarskem stanu in moram reči, da unija je največji zaščitnik delavcev. Kdor tega ne vidi, je slep pri zdravih očeh.

Unije vrše posebno dobro delo v spornih zadevah. Ni se ti treba zatekati k odvzetniku in ga drago plačevati. Unija te brezplačno zastopa, oziroma za tvojo članarino in stvar dožene do popolnega uspeha, ako je mogoče. Leta 1926 sem bil trikrat odpuščen od dela, enkrat z obema sinovoma vred. Vsakokrat mi je unija prišla na pomoč in zmaga je bila dobljena.

Brat Gornik očita unijam, kaj so storile v času depresije, da niso posegle vmes—to se pravi v notranje zadeve vlade. Zakaj pa imamo državne in zvezno vlado? Mar zato, da bi morale unije reševati to, kar zanemarijo vlade? Ali pa so mar unije odgovorne za gospodarske pome? To bi bilo res lepo. Vsaka unija ima čez glavo svojega "trubelna", posebno pa pri vprašanju združitve glavnih unij. Priznam pa, da je John L. Lewis prava delavska pajkva. To je znano posebno illinoisim premogarjem, ki so mu pokazali roge pred enajstimi leti. Nedaleč od tukaj je delal kot navaden premogar, danes pa plava v vrstah kapitalistov.

Da se ta protijunjski dopisnik prepriča, da ni unija samo na papirju, bi ga povabil, naj pride semkaj 12. oktobra na obletnico ali spominski dan za žrtvami, ki so padle v boj za unijo leta 1898 in ki počivajo na tukajšnjem unijskem pokopališču poleg "materje" Jones, največje delavske boriteljice v zgodovini Amerike. Na omenjeni dan pride vsako leto na tisoče častilcev na grobove unijskih junakov. Ko bo videl to veličastno demonstracijo, slišal govornike in godbo, potem bo gotovo priznal: "Grešil sem, odpustite mi!"

Naj se dotaknem še predzadnjega Gornikovega dopisa, v katerem opisuje njegove že dvakrat prekuhanе družinske razmere, katere mu v javnosti ne delajo nobene časti. Je škoda prostora v Prosveti, ker svet je prenapolnjen s takimi istorijami. Da se z edinim sinom ne

razumeta, je to njegova zadeva in nas ne briga.

Pri naši družini jih je bilo pa sedem—štiri sinovi in tri hčere, sedaj vsi doma. Pa se z vsemi dobro razumemo in prihajajo drug za drugim na letne počitnice. Starejši sin je bil odpuščen iz armade, ker je star nad 38 let; ga je pa mlajši nadomestil 8. julija in tako ima Stric Sam pomoč tudi od naše družine. Takoj ob vstopu v armado je dovolil, da nekoliko odtrga od njegove plače, nekaj pa do da vlada za pomoč staremu, kajti prej je bil pa on ta pomoč. Toliko o tem.

Vremenski bogovi so hudo muhasti v centralnem Illinoisu. V nekaterih krajih "zumpajo" toliko vode, da vse zalije, tukaj med Stantonom in Litchfieldom pa že šest tednov prosimo dežja, toda se nas ne usmili noben vremenski bog. Smo gotovo grešniki in zato smo tepeni. Andrew Maren.

Sestanek s starim Ircem

Monroe, Mich.—Od leta 1934 do 1942 sem se sestal z mojimi starimi znanci tam na zapadu. Z nekimi Ircem, s katerimi sva delala pred leti v rovu Cardiff Mine, sva se srečala v Buttu. On je star že 82 let, toda je še vedno korenjak, zelo velik in močne postave.

"Veš," mi pravi, "vse one, katere sem pred leti poznal, ko smo skupaj delali na Cardiffu, je že pobrala stara okostna čarovnica. Ravnatelj John Dorn je umrl, istotako hrust Šved, ki je nekoč kupil farmo v Missouriju. Pod smreko je vedril, a nesreča je hotela, da je tresčilo v drevo in Šved je bil na mestu ubit. Frank Grsieh je pa zmrazil nekeje v coloradskih hribih, kajti našli so ga v snegu ardega. John Ueman, istotako tvoj prijatelj, je že tudi mrtev; v nekem salunu v Salt Lake Cityju se je zgrudil mrtev. Slišal sem se o nekem, da je že v krtovi deželi, toda imena se ne spominjam.

"Sedaj sem tu v Buttu že nad deset let. Včasih malo podelam, toda samo toliko, da je za sproti za jedajo. Oj, kako smo takrat imeli lepo in lahko delo na Cardiffu. Delal si par ur in dobil pet copakov, včasih si pa tudi samo šetal po rudniku in vlekel plačo. Ja, mr. Leo Thompson je bil v resnici naš oče, mi pa njegovi otroci.

"Slišal sem," mu sežem v besedo, "da se tam malo dela, ker se je rudnik zelo izžepal, kakor tudi to, da je Leo Thompson zaigral \$50,000 v Salt Lake Cityju pri pokerju. Well, njemu je lahko, saj je večkratni milijonar."

"To se razume," mi pritrdi Irec in nadaljuje. "Veš tista stavba, ki jo je zgradil na 2nd st. v Salt Lake Cityju, ga stane tri milijone. Potem ima eno stavbo na Main st., ki je tudi vredna milijon dolarjev, kakor tudi velik kos pogerja v Rollayasu, Utah, kjer so bogate žile premoga in vrag vedi koliko kmetij v državi Utah, pa tudi brez govine in delnic ni. Ne bo ga še vrag pocitral, čeprav je zaigral tistih \$50,000."

Nato mi Irec pravi, da je že preko 14 let, odkar je zadnjič delal v pogorju Wasach. Jaz sem pa tam pustil delo 1926 in nisem šel več nazaj.

kratek čas. Na Cardiff bi se šel delat, če bi bilo tako kot je bilo pred leti, ali sedaj so tam drugi bossi in ne bi imel občanka.

Res, še danes se mi cede slime po Cardiffu in copakih, ki sem jih zaslužil na tako lahek način. Naložiti tono srebrne rude v osmih urah je bil špas. A v Buttu pa hočejo, da jim naložiš 15 do 25 ton železne rude v osmih urah. Vrag z njimi in s takim kuljijskim delom. Zdaj vidim, da sem imel samo enkrat dobro delo in v dobrega bossa, odkar sem v Ameriki. In to je bilo v rovu Cardiff Mine.

Iste mnenja je bil tudi Irec. Rekel je, če bi že ne bil toliko v letih, bi šel v hribe v zlate rudnike, bodisi v Utah ali v Colorado. Pred leti je čestokrat delal po zlatih rudnikih v Colorado, a sedaj je tam težko najti kaj prida dela v tej stroki. Stari Irec je čestokrat imel cvenk, ko je delal v Cardiffu, kajti tam se je dalo hitro prahrantiti copake, ker se je vedno delalo po sedem dni na teden skozi vse leto.

Pred odhodom iz Butta sem se zopet sestal z Ircem in obljubil, kadar pridem nazaj, bova šla malo pogledat, kako je še kaj v cardiffskih brdih.

Frank Kroll.

Imajo lepo poletje

Elizabeth, N. J.—Večkrat čitamo o vročini ali nevihtah, ki se dogajajo po deželi. Tukaj pa imamo zmerno poletje brez kakih vremenskih nepravil. Vse je v najlepšem poletju in tudi vročine ni preveč. Ljudje delajo kot povsod, nekateri pa tudi gredo k morju v kopališča do 75 milj daleč.

Pri društvu 450 SNPJ smo prejeli vabilo iz New Yorka, da bi se pridružili tamkajšnji postojanki SANSa. Ampak smo sklenili, da bomo ustanovili svojo postojanko. Pomagajmo vsi revežem v starem kraju, kolikor kdo more. Na seji 8. avgusta smo zložili nekaj skupaj za SANS—ne veliko, ker je bilo malo članov navzočih.

Na tej seji smo sprejeli tudi dva člana v društvo. Pristopil je Joseph Dominio, zet dobro znane družine Skrl, njegova žena Josephina in dva otroka pa so že člani, otroka že od rojstva. Sploh je vsa Skrljeva družina včlanjena, po številu deset odraslih članov in s tremi malimi vnuki. To je največja družina pri društvu 540. Druga pa je članica Helena Ferlin, ki je prišla k našemu društvu s prestopnim listom od društva 447 iz Nanticoka, Pa. Ona je tukaj že dobro poznana med Slovenci, med katere rada zahaja. Zato smo ponosni, da sprejmemo v našo sredo tako veselo mlado dekle.

Na zadnji seji smo priklopili osmo zvezdo na našo vojno-slubeno zastavo. Ta zvezda je bila za Franka Pasaricha, ki služi pri mornarici, kakor tudi sinova brata J. Cipota. Ostalih pet naših članov pa služi v armadi. Tako imamo osem članov v službi Strica Sama, ki se bore za domovino. Upajmo, da bodo vojaki velike Amerike storili svoje.

Večkrat smo že čitali ali slišali, da se čez sedem let vse povrne. Ta resnica je zadelata tudi Mussolinija. Nekako pred sedmimi leti je začel klati nedolžne ljudi po Etiopiji, nazadnje je mesaril Slovence, dal porušiti šole, v katerih so se učili naši bratje in sestre. Sploh je bil Mussolini največji klavec in mesar. Zdaj pa drugi koljejo njegave in razbijajo Rim. Tako bo vse povrnjeno—zob za zob. Če ni bilo greha, mrcvariti in uničevati naše stare domovine, zakaj naj bi bilo obratno greh glede Rima.

Agnes Pasarich, 540.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 13. avgusta 1923)

Domače vesti. V Stockettu, Mont., je bil pri delu v rovu ubit rojak Gašper Kapelj.

Delavske vesti. V Somersetu, Pa., so aretirali šest rudarskih stavkarjev, ki so obdolženi razstrelbe mostu.

Inozemske. Anglija predlaga, naj Nemčija dobi finančno oskrbnika.

Sovjetska Rusija. Nova skupina ameriških kapitalistov je obiskala Rusijo.

Japonski mesarji

S Pacifika je ta teden prišlo poročilo, ki pripoveduje, kako so Japonci v okolišju Munde na centralnih Solomonovih otokih napadli majhen oddelke ameriških vojakov, ki so spremljali okrog sto ameriških ranjencev z bojišča. Okrog 300 Japoncev je bilo v napadu, ameriška straža je pa štela—enašt mož poleg ranjencev, ki so večinoma lahko hodili. Teh enajst Američanov je odbijalo napad skoro vso noč in ubilo 175 Japoncev, niso pa mogli zabraniti, da ne bi bili Japonci ugrabili dvajsetih ameriških ranjencev.

Ugrabljene ranjence so Japonci odvekli v džunglsko goščavo in tamkaj jih so dobesedno sesekali na kosce. Človeku, ki čita z grozo podrobnosti tega masakra, se zdi, da čita pustolovsko zgodbo z otokov Južnega morja, kjer so nekoč—morda v zadnjem stoletju—belokoži naleteli na domačinske kanibale, ki so potem prve iz kože sneli in drugače grozovito mučili, predno so jih ubili, skuhali in pojedli.

Neverjetno je to, kar se danes godi v džunglah na pacifičnih otokih, katerih so se polastili Japonci v šestih mesecih po napadu na Pearl Harbor, ko ni bilo tamkaj še nobene prave obrambe—ko Amerika in Anglija še nista imeli nobene armade na Pacifiku. Domačih divjakov na teh otokih je še dovolj, dasi ne vemo, če so med njimi še kanibali ali ne—ampak pravi divjaki tamkaj, kanibalski ali nekanibalski, so Japonci, ki se ponajajo, da so "najbolj civilizirano plemo na svetu, katerega je njegovo božanstvo izvolilo, da zavlada vsemu svetu..."

Ameriška in avstralska oborožena sila danes trebi japonske divjake s teh otokov. Trebljenje gre zelo počasi, kajti Japonci so se kakor prirasli na džunglo in ne iztrgaš jih drugače, kakor da jih ubiješ posamezno do zadnjega. Oni, ki poznajo zagreznost Japoncev in bojni teren tamkaj—džunglska goščava s tropično vročino in polna strupenega mrčesa in golazni—pravijo, da bi to prodiranje z otoka na otok lahko trajalo deset let, predno bi Američani mogli priti do Filipinov. Ampak zavezniki ne mislijo prodirati na ta način. Sedanje operacije na Solomonih se vrše le zato, da zavezniki uničijo japonske letalske baze, katerih je tamkaj še okrog pol tuceta.

Ofenziva, ki zajame maso vseh pacifičnih otokov, okupiranih od Japoncev, se prične—kakor poročajo—prihodno jesen iz Indije skozi Burmo, Malajo, Siam in Indokino, nakar bodo zavezniki prodirali na obrežju Kitajske proti Japonski sami. Na ta način bodo pacifični otoki z japonskimi posadkami ostali odrezani od Japonske in blokirani od vseh strani. Kadar se poda japonska celina, se bodo podali tudi zasedeni otoki.

Kazen za japonske barbare pride doma na Japonskem—tam, kjer je leglo militarističnosti, nadutosti in religioznega fanatizma teh ljudi. Japonska celina ni bila še nikdar invadirana od nikogar, nikdar premagana—odtod nadutost in oholost japonskih militaristov. Amerika bo morala okupirati japonske otoke in naučiti Japonce civiliziranosti, predno bodo sposobni za samovlado.

Velika nevarnost je, da vojna v Evropi, ki se zdaj bliža svojemu vrhuncu, zasenči važnost vojne na Pacifiku. Nevarnost je tudi, da se zmaga v Evropi zaključuje v škodo zmagi nad Japonsko—da v Ameriki ne bo prave volje za nadaljevanje vojne z Japonci do brezpogojne kapitulacije, ko se bodo ameriške armade vračale domov iz Evrope.

Ne pozabimo, da Amerika vodi dvojno vojno!—Ne pozabimo, da je vojna na Pacifiku prav tako važna za bodočnost Amerike, kakor je vojna v Evropi!

Na "demokratskem" jugu ni demokracije

V demokratski (ne demokracijski) državi North Carolini na jugu Združenih držav je bil sprejet zakon "work or fight." To pomeni: na delo ali v armado! Zakon določa, da vsak moški od 18. do 55. leta mora delati najmanj 35 ur na farmi ali v kakšni industriji za bojno opremo; kdor ne dela po teh določbah in je v vojaških letih, mora takoj v armado, če pa ni za armado, mora biti kaznovan zaradi potepuštv.

Stavimo dolar, da novi zakon ne bo uveljavljen stoodstotno. Izvajali ga bodo le deloma—proti delavcem, navadnim revežem, ki si ne morejo pomagati. Kaj pa glede bogatih postopačev? Kako bodo ta zakon izvajali napram onim, ki žive od dela drugih, sami pa nič ne delajo, za armado pa so že prekoračili starost? Ali si morete misliti bogatega bombažnega plantažnika iz Severne Karoline v starosti okoli petdesetih let, ki ima armado zamorcev, uposlenih na svoji olantaži—da bi bil kaznovan zaradi vagabundaze, ker ni hotel prijeti za delo na svoji plantaži? Nemogoče si je misliti kaj takšnega v demokratski (toda ne demokracijski) državi Severni Carolini!

Severna Karolina se ironično naziva "demokratska" (kar pa ne pomeni demokracijska), pa sprejme nedemokracijski zakon, ki se naravnost roga federalni ustavi, katera določa, da nihče v Združenih državah ne sme biti prisiljen k delu, razen v zaporu za kazni ali če je potrjen k vojakom. Vsako prisiljeno civilno delo je protiustavno, odkar je bila odpravljena telesna sužnost zamorcev v južnih državah.

Ce se v Severni Carolini res zmotijo in prisilijo kakšnega bogatega postopača k delu na farmi ali v tovarni—bodo takoj imeli tožbo in vrhovno federalno sodišče bo dobilo priliko, da ovrže neustavni zakon.

Stavimo pa dolar, da te pomote ne bo. Siromaki, ki bodo proti svoji volji prisiljeni k delu za mizerno plačo, pa ne bodo imeli ne poguma, ne sredstev, da bi se tožarili z državo.

Tako je v demokratski (nikakor pa ne demokracijski) državi Severni Carolini na jugu Združenih držav. Mizerno, fantastično in škandalozno je!

Voditelji unij CIO in ADF čestitajo V. J. Murphyju, županu Newarka, N. J., ki je bil izbran za kandidata demokratske stranke za governorja New Jerseyja. Murphy je tajnik državne delavske federacije.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Namikanje nemških transportnih sredstev

New York, 5. avg. (New York Times).—Columbia Broadcasting System je prevzel vest Londona, ki pravi, da so jugoslovanski gerilci z velikim uspehom sabotali železniške proge, katerih se poslužujejo Nemci, ko zamenjujejo italijanske zasedbene čete na Balkanu. "Proga Sarajevo-Višegrad je pretrgana na več mestih—gerilci so porušili nekaj mostov in železnice."

Srditi boji v centralni Bosni nadaljujejo.

NAŠI KRAJI PROGLAŠENI ZA VOJNO CONO

Švicarsko-italijanska meja, 5. avg. (AP).—Maršal Badoglio je objavil Dalmatinsko pokrajino, ki jo Italija za cone vojaških operacij.

(Ta vest potrjuje, da divjajo naših krajev hudi boji med uporniki in upornim narodom; obenem pa namerava italijanska vlada s tem razložiti, da je Italija v teh okoliščinah odločila, da se ne bo vključila v vojaška dejanja, ki vsaj navidezno pripadajo Italiji—op. JIC).

POSTOPANJE MADŽAROV NA SRBSKEM OZEMLJU

Prejeli smo iz domovine naslednje zanesljive podatke o izmenah, ki vladajo med prebivalstvom onega dela jugoslovanskega ozemlja, katero so pripadli Madžari:

Povsem jasno je videti, da si Madžari prizadevajo postopoma načrtoma uničiti srbski življenjski gospodarski in kulturni sistem. Madžari so nastanili v vseh večjih podjetjih madžarske komisarije, ki so odpuščali srbske uradnike.

Tovarna "konzerv "Pulpin", tekstilna tovarna "Ristić in Jug", vse električne centrale, precej drugih industrijskih podjetij so postavili pod vojaško kontrolo, češ da so "vojaška podjetja". Vojaška oblast je prevela vodstvo obratovanja in v tem popolnoma zanemarja pravice podjetnikov.

Ob koncu aprila je oblast oddala, da mora vsak kmet v srbski oddati državi 800 kg turčije. Mnogi so napravili prošnje, da se jim ta količina vsled pomanjkanja zmanjša, toda madžarska oblast je vse te prošnje odbila in proti prošnjam uvedla, da vsi kmeti morajo oddati "sabatžo".

V vseh kmečkih občinah so imenovali uradnike iz gornje Madžarske, ki seveda napram Srbam krivično nastopajo. Davek obirajo z brezsrčno okrutnostjo, neglede na gospodarski položaj posameznikov. Vprašanja pokojnine in odpravnine za napadene državljane rešujejo redko in krivično.

V Novem Sadu se nahaja nemška gimnazija, katere učenci so glasi: "Kraljeva madžarska gimnazija srbskega učnega sistema". To je edina srbska gimnazija, ki obiskuje 300 dijakov. Direktor je seveda Madžar po imenu Varady in prosi, da se tudi večina Madžarov, ki srbščino le slabo obvladajo, pošlje na gimnazijo. Šolskih knjig ni, ker so bile vse jugoslovanske šolske knjige uničene. Dijaki morajo nositi madžarske vojaške čepice z velikim madžarskim orlom.

Dijaki morajo često korakati po ulici v Novem Sadu in pevati madžarske pesmi. Od časa do časa vdere policija v gimnazijo in odvzame dijake starejših letnikov, češ da so komunisti.

Ljudske šole s srbskim učnim programom, so redke. Srbskih učiteljev primanjkuje, a prazna mesta dobe vedno le Madžari. Na poti na svojo lažno pest nadaljujejo pouk v madžarskem jeziku. Glavni pritiskajo na civilno prebivalstvo, da pošilja svoje otroke v madžarske šole—uradnikom groze celo z odpustitvijo, če tega ne stori.

Nekatera koncentracijska taborišča so likvidirana, ker je bi-

lo mnogo internirancev ubitih ali pa mrtvih od stradanja in mraza. Le malo so jih odpustili. V koncentracijskem taborišču v Sarvaru se še vedno nahaja 10.000 Srbov iz Bačke.

Njihova prehrana je nezadostna in njihova obleka siromašna. Razen teh 10.000 interniranih pa je recepcijsko število Srbov v preiskovalnem zaporu. Mnogo obsojenih ali interniranih Srbov so pregnali v razne kraje okupirane Rusije, odkoder ni več vesti o njih.—JIC.

ODPOR SE NADALJUJE

Carigrad, 5. avg. (ICN).—Vesti iz Jugoslavije potrjujejo, da je odpor proti Nemcem širom vsega našega ozemlja po neuspehu nemške poletne ofenzive na vzhodni fronti in zavezniškem izkrcanju na Siciliji silno narasel.

Časopis "La Turquie" piše, da je prišlo v bližini Niša do večjih sabotažnih dejanj. Okupacijska oblast je dala v znak maščevanja ubiti 120 talcev.

V rudniku bakra blizu Niša so prisilni delavci pobili svoje nemške nadzornike. Okupacijska oblast je zadušila izgrede in dala nato postreliti vse kolovodje ter večje število talcev.

Isti časopis poroča tudi o resnih izgrelih v okolici Krive Pa-

lanke, kjer se nahajajo bolgarske zasedbene čete.

Paveličev list "Nova Hrvatska" pravi, da je bil v Zagrebu aretirani mehanik po imenu Banistav, ki je posvečal ves svoj čas kvarjenju in rezanju telefonskih in telegrafskih žic. Daje poročila "Hrvatski Narod", da je policijska oblast kaznovala približno 250 Zagrebčanov zaradi prestopkov proti določbam glede zatemanitve. Paveličev list priznava, da je bilo mnogo teh prestopkov "izvršenih namerno".

O vprašanju zatemanitve piše "Deutsche Zeitung in Kroatien" naslednje:

"Zanimivo je, da so grešili proti določbam zatemanitve vsi sloji prebivalstva. Mladi in stari delajo prestopke, ki so že bolj direktna sabotaža nego nemarnost".

Mnogo glavobola dela okupatorski oblasti in njenim pomočnikom naraščajoči odpor jugoslovanskih kmetov. List "Nova Hrvatska" pravi, da so kmetje ubili dne 11. julija ustaša Podbrežnika, ki je med kmeti delal fašistično propagando in priporočal sodelovanje z okupatorjem.

V Banatu blizu Bele Cerkev so kmetje v več slučajih enodusno odklonili, da požanjejo letnino, katero je bil okupator rekuriral. Oblast je morala radi tega mobilizirati vse prebivalstvo od 15 do 60 let in pošiljati kmetje na polje v skupinah z močno vojaško stražo.

Blizu Kruševca so kmetje ubili svojo stražo, zapustili polja in se pridružili gerilcem.

terega sem odhajala. Moja mati, moja sestra in moj brat, vsi so me spremlili na postajo. Mahali so mi v pozdrav, ko je vlak odpeljal proti italijanski meji. Takrat je bila Slovenija tako majhna, da si skoraj lahko videl bele robce svojih dragih, ki so te pozdravljali na kolodvoru v Ljubljani prav tja do laške meje pri Postojni. Na večer sem zagledala Jadransko morje in prišla v Trst. Italijanski Trst je bil takrat. Drugo jutro sem bila v Milanu. Denarja sem imela malo in kolikor mogče veliko sveta sem hotela videti. Vozila sem se v tretjih razredih vlaka ponoči in se razgledovala po mestih podnevi. Zdi se mi, da mladi danes bolj mislijo na svojo trdnost in udobnost, mogoče imajo prav. Ali reči moram, da mi ni bilo nikoli žal za vse, kar sem dobro ali slabo uredila v svojem življenju.

Poleti 1933 sem prišla v Pariz. Takrat si moral biti lačen v vsaki deželi, dokler nisi zamenjal svojega denarja v denar dotične dežele, da si plačal zajtrk ali večerjo z njim. Če si potoval v vlak preko Evrope od Londona do Ljubljane, si moral imeti v žepu različne denarje za zajtrk, za kosilo in večerjo. In trikat, štrikrat so ti na mejah odpirali in pregledovali kovčke, da so ti zacinili, če si nosil nekatere stvari v njih. In pregledovali so, kakšne knjige, in če si imel v sebi kaj drugega, kar si je mogel privoščiti in dojeti. Napredovali smo le. Naši očetje so prišli le do Dunaja v najboljšem slučaju. London je bil predrag; vožnja je bila bolj dolga in funti so bili predragi za one, ki so imeli dinarje. Amerika — Amerika nam je bila daljna, tuja. Nič nismo vedeli o njej. Le oni, ki so imeli svoje tam, so mislili nanjo.

Ko gre moja hčerka v svet, gre takoj naravnost v Ameriko. Denarja ji ni treba zamenjati na mejah, kovčkov ne odpirajo. Noči ji ni treba prepadeti po vagonih na trdih klopih tretjega razreda, da si lahko ogleda mesta podnevi. In kaj bi mi vi vedeli vse povedati, kako ste vi v svojih časih potovali v Ameriko. Tedne in tedne "čez veliki kožuh". Natirani in pomešani vsi narodi Evrope v podzemni razredni ladji, "s trebuchom za kruhom". Zamenjati denar v dolarje? Saj ni bilo kaj zamenjati. Odpirati kovčke? Saj je bilo v neki sami culi vse premoženje.

Velika je razlika med tem, kako je bilo in kako bo. Kako živimo mi in kako bodo živeli naši otroci. Vidite, zato je vest o zračnem vlaku tako velika vest. Ker kaže na bodočnost. Vojne bo konec in razdejavanja in pozabljeni bodo vsi vojni komunisti. Zračni vlaki pa bodo vozili dan za dnem med Evropo in Ameriko. In prvič so pripeljali tak zračni vlak preko Atlantika angleški možje pretekli teden. Brezmejne možnosti raz-

voja blagostanja si je ustvaril človeški duh. Velika skrb je le, da je vsako deželo novih pridobitev, da so dostopne najširšim človeškim plastem.

Dolenjka.

Zločini in zločinci

Napisal Peter Lipa

Washington (ONA).—Svarilo predsednika Roosevelta, naslovljeno neutralskim dežlam vsega sveta, naj ne sprejmejo pod svojo zaščito vojnih zločincev osi, nikakor ni grožnja, temveč le obljuba, da bo pravici zadoščeno.

V vojnah in revolucijah pretoklosti, ko so politične strasti tudi visoko plamtele, je bila navada, da je zmagovala stran zasledovala in preganjala premagane z veliko maščevalnostjo. Dejstvo, da je imel premagani "napačno" mnenje in da je izšel iz boja le kot drugi najboljši, je zadostovalo že samo na sebi, da ga zadene čim hujša kazen—ako ga je bilo le mogoče dobiti v roke. Neutralski pa, ki so opazovali dogodke hladnokrvno, so čisto videli, da premagani ni bil nič bolj kriv, nego zmagovalci in tako je prišlo do tega, da se je razvil običaj dajanja zaščite vsem političnim beguncem. Tako na primer najde kolovodja ponesrečene revolucije na Madžarskem varen azil, ako mu uspe prekorati švicarsko ali švedsko mejo. Švica, Švedska in mnogo drugih malih držav bi odklonilo zahtevo izročiti takega begunca vladi, ki bi imela očitno slabe namene napram njemu.

Kar se je po zadnji vojni pripetilo cesarju Viljemu II., je dober vzgled. Viljemu se je posrečilo ubežati na Nizozemsko, ki je ostala nevtralna v vojni. Zavezništvo so zahtevali njegovo glavo; David Lloyd George je bil zmagan leta 1919 v takozvanih "kakivolitvah" na Angleškem pod geslom: "Obesimo kajzerja!" Toda Holanci, ki so mirni in hladnokrvni narod, so dobro videli—pri vsej veliki odgovornosti, katero je nosil kajzer na svojih ramah—da je bilo tudi mnogo avstrijskih, ruskih in celo francoskih politikov, katerih krivda ni bila mnogo manjša kot krivda onega, katerega so nameravali obtožiti. Zato pa so Holanci tudi trdno vztrajali na pravicah, katere jim je dajalo mednarodno pravo. Odklonili so predati Viljema in vsi odgovorni državni zavezniški deželi so jim bili na skrivnem zato hvaležni. Sodna obravnava proti kajzerju bi bila mogla prav lahko spravi na dan marsikakšno nepriljetno dejstvo, ki bi jih bilo spravilo v zadrego.

Služaj vojnih zločincev osi, da je povsem drugačen. Tu imamo pred seboj ljudi, ki so na podlagi gangsterskih metod z nasilnostjo prišli na vlado in prevzeli upravo svojih dežel prav tako nasilno kot na primer "racket-sindikati" prevzame izkoriščanje prodaje zelenjave ali delavske unije. Jasno je, da so njihovi narodi nato postali narodi gangsterjev in izgubili

voja blagostanja si je ustvaril človeški duh. Velika skrb je le, da je vsako deželo novih pridobitev, da so dostopne najširšim človeškim plastem.

Dolenjka.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2637-39 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR	
VINCENT CANKAR, gl. predsednik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VROHNIK, direkt. mlad. oddel.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Podpredsedstva	
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS EARNICK, drugi podpredsednik	3387 W. 65th St., Cleveland, Ohio.
Distriktni podpredsedniki	
JOS. CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	7085 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	2919 Randall St., St. Louis, Mo.
EDWARD AMERZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje	882 W. 7th St., Walsenburg, Colo.
Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	253 E. 151st St., Cleveland, Ohio.
F. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB EUPAN	2637 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
DONALD J. LOTRICH	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RUDOLPH LISCH	1507 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
2637 E. 260th St., Cleveland, O.	
Poradni odbor	
ANTON SHULAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas.
FRANK VRATARIČ	315 Teller St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ	1911 Muskhoka Ave., Cleveland 18, Ohio.
ANDREW VIDRICH	708 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	778 E. 18th Street, Cleveland, Ohio.
Nadzorni odbor	
FRANK EITZ, predsednik	2601 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVEŠEK	1812 Upton Ave., Cleveland 16, Ohio.
ANDREW GRUM	1718 Snowden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP	331 So. Prospect Ave., Glendora, Ill.
FRED MALGAI	33 Westlawn Ave., Peru, Ill.
Glavni izdajatelj	
DR. JOHN J. ZAVERTNIK	2619 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

obzir in spoštovanje do pravic drugih narodov—kot izgubi tat ali morilec smisel za pravice drugih ljudi. Vsa kariera teh vojnih zločincev osi, da je polna čisto navadnih, prostakih zločinov—zagrešenih, predno so bili na vladi in potem—katere kaznuje kriminalna zakonodaja vseh civiliziranih držav.

Leta in leta že nabirajo posamezniki in različne skupine dokaze za dejanja teh zločincev, prav kakor državni tožitelji nabirajo dokaze za obtožbo moža, katerega krivdo pozna. Odkar je začelo osi, napadati druge dežele poleg "svojega" lastnega naroda, so vlade same, kakor tudi njihove žrtve, pomagale pri dopolnitvi te naloge. Čisto nedavno pa je prevzela komisija Zedinjenih narodov za raziskovanje vojnih zločinov nalogo, da koordinira in uredi vse te podatke.

Do sedaj dobljene informacije o tem uradu Zedinjenih narodov dajejo vtis, da ne bo deloval kot sodišče, temveč bolj kot nekakšen centralen detektivski izsledilni urad. V trenutku, ko bodo vsi posamezni slučajji dognani in jasni, bodo prešli v roke tožilec, ki bo nastopil v stvari pred kompetentnim tribunalom.

Nikakor torej ne bo prišlo do tega, da bi Zedinjeni narodi z oholostjo nastopili proti tati ali mali nevtralnemu državljanu in izjavili: Ta mož nam ni po godu. Izroči nam ga!—Kar se bo pripetilo, bo na primer, da bo Čehoslovaška izjavila Turčiji: Pridašmo vam dokaze, da je Hans Frank ukazal tega dne izvršiti naslednje umore. Ali se vam ne zdi, da bi bilo pravilno in pravično, da se radi njih zagovarja?

Predsednik Roosevelt je zdaj že dvakrat izjavil: "Pravično se mi zdi, da ti zločinci slišijo to svarilo, da bodo vedeli, da bo prišel čas, ko bodo morali pred sodiščem odgovarjati za svoja dejanja v onih deželah, katere zdaj zatirajo."

Dalje je izjavil predsednik Roosevelt: "Prišel bo dan, ko bodo Hitler in njegova roparska tolpa in Tojo in njegova roparska tolpa poskušali pobegniti iz svojih dežel. Težko verjetno se mi zdi, da bodo našli katerokoli nevtralnega dežela, ki bi jim dala azil ali pristala na to, da vzame kateregakoli izmed njih pod svojo zaščito."

V kolikor je možno presoditi položaj, je verjetno, da ima predsednik prav. Neutralski ni so prav nič naklonjeni mednarodnemu zločinstvu in pokoljem. Morda se tega še bolj boje nego dežele, ki so v vojni, kajti jasno jim je, da so le za las ušli osi, ki jim je namenilo alično usodo. Nobenega dvoma ni o tem, da so oni neutralski, katerih meje so osi najbližje, nasprotni diktatorjem. Njih dežele so demokracije in javnost se ravno tako zgraža nad surovostjo nemškega

tiranstva in nad zločini osi, da kot javnost naših dežel.

Nekateri krogi so ugovarjali, da bo zelo težko dokazati najvišji voditeljem osi, da so krivi določenih kriminalnih dejanj—na tako jasn način, da bi to zadostovalo za obsodbo pred zakonitim sodiščem. Ti krogi naglašajo, da Hitler osebno ne strelja židov in da Mussolini sam ni nikdar oropal nobene zasebne palače. Malo verjetno pa je vseeno, da bodo mogli ljudje, katerih krivda je tako jasna, uiti kazni na podlagi izgovorov, ki so tako prozorno le tehnične okolnosti.

V Hitlerjevem slučaju imamo na primer na razpolago njegovo izjavo, naslovljeno vsemu svetu v govoru z dne 15. julija 1934, to je takoj po zloglasni krvavi čistki njegove stranke. Takrat je Hitler izjavil:

"Ako mi bo kdo očitel in me vprašal, zakaj nisem šel pred sodišča... potem moram odgovoriti le: v tej uri sem bil osebno odgovoren za usodo nemškega naroda..."

"... Dal sem povelje, ustreliti vse kolovodje..."

To najbrže zadostuje kot dokaz za vsako sodišče.

Mussolini pa je na aličen način prevzel odgovornost za umor Giacoma Matteottija, enega od predstavnikov opozicije—to je bilo leta 1924, in kakor Hitlerju je tudi Mussoliniju narod ploskal o priliki tega zločina.

Glede nižjih zločincev pa je dokazov v velikem izobilju na razpolago, vsak najmanjši tožilec v Zedinjenih državah bi znal obsoditi Himmlerja in Grandije, Antonescuja, Paveliča in druge, kajti njih zapisnik je do kraja poln zločinov vseh vrst.

Porotniki si bodo prizadevali na svo moč, da ohranijo hladno duševno ravnanje, toda kljub temu je jasno, da bodo v teh slučajih poslušali obtožbo vsaj do neke mere s simpatijo.

Prodajanje sužnjav v Indiji

London, 12. avg.—Major A. M. Lyons, konservativec in član parlamenta, je opozoril vlado na prodajanje sužnjav v indijski provinci Baluch in zahteval od vlade, naj stori temu konec. On je izjavil, da bo apeliral na zunanega ministra Edena, naj preišče slučaj matere in njene ga otroka, ki sta bila prodana na suženjskem tržišču v nekem mestu omenjene province. Vlada mora pritiskati na avtoritete, da se slučaj ne ponovi. Nobena oseba ne sme biti prodana v suženstvo v bodočnosti, za kar naj skrbje avtoritete.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

9. julija 1943.

Kaj je največja vest tega tedna? "Sicilijo napadajo iz zraka že pet dni brez postanka." Mislim, da to ni največja vest. Kdo se bo zmenil za to čez 15, 20 let? Nemška ofenziva in ruska protiofenziva na fronti pri Kursku? Tudi ne, in nobena druga vojna vest tega tedna. "Prvi zračni vlak preletel Atlantik in pristal v Angliji." To vam je vest tega tedna.

V pondeljek zjutraj je bila to prva vest, ki smo jo slišali na radiu ob 8. zjutraj. Bila sem v svoji majhni koči v Essexu. Pri zajtrku me je motila moja majhna hčerka s svojim premladim obnašanjem: z mize hoče vedno znositi vse skodelice in krožnike na drugo stran sobe, kjer bi tolkla drugo ob drugo, dokler bi ne bilo vse v črepinjah. Ko ji potrpežljivo dopovedujem, da danes ne moremo nikjer kupiti novih skodelic, če razbijemo te, slišim vmes radijo: "... Zračni vlak pristal v Angliji..." iz Amerike. Vsa posadka britanskega ...

Petnajst let od danes. Na ljubljanskem kolodvoru. Ne na starem kolodvoru, kakor ste ga poznali vi in jaz. Rajši bi zapisala: na ljubljanskem polju. Ker vse ljubljansko polje je komaj zadosti veliko, da pristajajo in odhajajo zračni vlaki. Novi kolodvor je veliko lepši, kakor je bil stari. Onega starega nas je bilo vedno sram. Novi je med najlepšimi pristajališči vse Evrope: planine za ozadje in Sava teče ob njem. Novo mesto je zrastle na pristajališču ob Savi: moderne stavbe, bele kakor golobice ob zeleni vodi in pod zelenimi hribi. Šmarna gora je še, kakor je bila. Pod njo pa se je vse spremenilo.

Ljubljansko pristajališče je prav v središču Evrope: sever in jug, zapad in vzhod se križajo v Sloveniji. Če potegnemo zračno črto iz Londona do Kaira, je Ljubljana točka na njeni sredini. Postala je važna točka v svetovnem zračnem prometu. Vsa dežela tam okoli se je spreminila v zadnjih letih.

Moja hčerka odhaja v svet na univerzo. V Ameriko. Že nekaj let hodijo slovenski študentje na ameriške univerze in ameriški pridejo na slovensko. Za to se morajo zahvaliti nekaterim pametnim ljudem, ki so se potepali med strašno svetovno vojno po svetu, po Ameriki in po Angliji. Videli so, kaj je treba našim mladim v Sloveniji

Hitler, strokovnjak in specialist za vojne zadeve, opazuje rezultate svojega strokovnjakstva...

SOSIESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

"Nič ne de! Danes ne moreš več tja! Lahko tu spiš in jutri navsezgodaj pridem po tebe in te odpeljem k njim!"

Tudi Veronika je sprevidela, da ob tem času ne more nastopiti službe. Še bolje, si je dejala. Naspala se bo in jutri bo sveža in spočita.

Posedela sta še nekaj časa, potem pa je Tonč poklical gostilničarja in ga vprašal, če ima kakšno sobo za Veroniko.

"Mislim, da še bo!" je ta odvrnil in poklical natakario.

Res, ena je bila še prazna. Natakario jima jo je odprla in spet odšla. Tonč je postavil kovčeg na tla za vrata in segel Veroniki v roko.

"Lahko noč, Veronika! Jutri navsezgodaj bom že tu!"

"Pridi, da ne bom spet zamudila!"

Ni mogel izpustiti njene roke. Držal jo je krepko v svoji in se oziral po sobici. Postelja je zavzemala polovico prostora. Bila je že odgrnjena. Blazina je bila bela, mehka in topla.

"Lahko noč, Tonč! Je spregovorila Veronika in skušala izvit svojo roko iz njegove."

Tonč je odtrgal pogled od postelje in se ozrl Veroniki v oči. Bile so svetle in mehke kakor blazina tam na postelji. Videl je samo še Veronikine široko odprte oči.

"Veronika!" je kriknil in posikal njene ustnice.

Ko je ponovil njeno ime, se je njegov glas že udušil v mehki blazini in Veronikinih lasih.

DVANAJSTO POGLAVJE

Zime so bile v Ravnah navadno mirne in prijetne.

Živina je poležavala po hlevih in prežvekovala. Toplo ji je bilo in nihče je ni motil. Po dvakrat na dan so jo spustili na dvorišče, da si je ugasila žejo, sicer je niso gonili na mrz in sneg. Konji so pogostejše okušali mrzle severne vetrove, a to je bila zanje izprememba, ki so se je veselili. Dirkali so po zasneženih cestah in na vratu jim je zvončikljalo, da se je razlegalo po vaseh. Le prašice je ob zgodnji jutranji uri včas prebudilo obupno predsmtno ječanje kakšnega njihovega tovariša, toda ob dobri piči so kmalu pozabili na jutranji strah.

Tudi ljudje so si odpočivali od težkega dela. Kleti in kačice so bile polne, iz svinjaka pa so zdaj pa zdaj potegnili rejenege prašiče in mu nastavili nož na vrat. Dobro so jedli in imeli so dovolj časa, da so se počistili najedli. Poleti so jedli slabo, pa še tisto so morali mimogrede zmetati vase. Delo, ki so ga pozimi opravljali, prav za prav ni bilo nikakšno delo, marveč zabava. Luščenje fižola, koruze in bučnic! Kaj pa je sploh lepšega na svetu? Okoli peči se zbere polovico vasi, delo gre samo od rok, človek se lahko ves prepusti smehu in pogovoru. In naposled še pičica in harmonika s plesom! Če se kje zgodi kaj, tudi neprijetnega, so ljudje zadovoljni; je vsaj kaj snovi za pogovor.

Tako je bilo vsa leta razen za časa vojne — tisti zim pa se ni maral nihče več spominjati — le to zimo je bilo drugače.

Ljudje so se pogovarjali samo o delitvi, samo o tem, kje bodo dobili svoj kos in kakšen bo. Delitev je bila gotova stvar. Tam v Ljubljani so inženirji že računali in delali načrte. Bilo je zaman, ali je bil kdo za ali proti, prav v tem času so odmerjali njegov del, pa če bo zadovoljen z njim ali ne!

"Vse gre po pravici!" je razlagal Pišorn na široko. "Zadnjič sem bil v Ljubljani in so mi pokazali mape. Tako pravično bo razdeljeno,

da ne bo sporov! Na pomlad bodo prišli in postavili mejnike!"

Ledinek ni imel nobene besede več, Pišorn ga je odrinil popolnoma.

Vsa vas je pričakovala tako težko in nestrpno pomladi kakor še nikoli. Vsi, tudi tisti, ki niso imeli pravice v gozdovih.

"Kako bo z nami, Smeš?" so ti poslednji spraševali enonovega invalida, ki je postal zadnje čase mnogo pohlevnejši. "Ali bomo kaj dobili ali ne?"

"Počakajte!" jim je Smeš odgovarjal. "Božji mlini meljejo počasi, pa gotovo! Saj veste, da je Beograd daleč, pa ne gre tako hitro. Z Goležem, ki zastopa nas revne ljudi, sva napravila še eno prošnjo. On je tudi pisal našemu poslancu. Nič se ne bojte!"

Tako je govoril, a upanja ni imel mnogo. Vedel je, da je siromakom težko priti do pravice. Kočarji so bili v stiski. Primanjkovalo jim je drv. Ob tem času je bilo navadno pred njihovimi kočami naloženih na kupe storov, letos pa je bilo vse prazno, ker kmetje niso licitirali, lansko leto pa so si mnogi podrli sami.

"Hudo bo za nas, če ne bomo nič dobili!" je tožil Naca. "Ko bodo imeli kmetje razdeljene gozdove, ne bodo vsako leto sekali kot doslej. Komur ne bo sila, bo pustil gozd rasti lepo v miru, nekateri pa bodo dobili samo breze in jelše!"

"In kdo nam bo dovolil nabirati suhljad? Pišorn je že grozil, da bo vsakogar, ki ga bo zalotil v svojem, ovdil kot tata!"

Oni redki sosesčani, ki so bili proti delitvi, so še vedno pričakovali, da bo prišlo kaj vmes. Najbolj trdovratno je upal Koren. Ker se je tako srečno uredilo z Veroniko, si je spet nekoliko opomogel. V domače nesreče se je toplo vdal. Delal je le še za sosesko. Curku je narokoval pisma na vse strani in dokazoval, da je delitev pogubna za vas. Pisala sta poslanecem, ki sta jih volila in so jih volili njuni pristaši, celo na ministra sta se obrnila. Prihajali so odgovori z enakimi obljubami: Razmislili bomo in ukrenili, da bo prav.

Toda komaj je skopnel sneg in so se nekoliko posušile gozdne poti, so prišli inženirji z mapami, najeli ljudi in se odpravili v gozdove.

Razen smrek je bilo še skoraj vse golo. Hrasti so moleli brezbržno svoje rogovilaste veje v sivo zgodnje pomladansko nebo, tudi bukev in brez še niso prebudile rahle pomladanske sapice. Drevesa so bila še mrtva, pod njimi pa je bilo živo. Inženirji so merili, postavljali merilne priprave in poveljevali četici ljudi, ki so zabijali kolce. Mnogokrat je šla meja skozi goste brezje; takoj so prišli ljudje s sekirami in izsekali na korak široko pot. Meja mora biti vsakomur vidna. Včas pa je bilo treba podreti tudi debelo smreko. Nič se jim ni smilila, ali je bila godna za žago ali ne. Zaradi meje je morala pasti. Že so postavljali kamenite mejnike.

Sosesčani so prihajali gledat in spraševati, kje je njihov.

"Počakajte in ne motite nas pri delu! Ko bo vse izmerjeno, pa boste zvedeli!" so jim odgovarjali inženirji in se jih otrsali.

Še nestrpneje so čakali.

"Kje je moj kos? Koliko meri?" so hoteli vedeti.

"Ali gre po pravici? Pišorn se vedno suče okoli inženirjev, zase in za svoje bo že priškrbel!"

"Kaj bo z lesom, ki so ga dozdaj podrli? Čigav bo?"

(Dalje prihodnjič)

Gospodična Irma

France Bevk

3.

Od tistega dne, ko je Lenart razmišljal ob Emilovi knjigi sam pri sebi, se je bilo v njem nekaj izpremenilo. Občutil je, da bi mogel imeti do vsake ženske isto nagnjenje kot do Irma. Ona je začutila njegovo spremembo. Zbala se je zanj in v svo težo legla na njegova pleča. To ga je odbijalo še bolj. "In če bi srečal žensko, do katere bi imel večje nagnjenje?" se je vprašal. Nasmehnil se je temu vprašanju, to se mu ni zdelo nemogoče. Tega se je bal in veselil. In tako se je tudi zgodilo.

Bilo je dva tedna pred izletom v Brda, ko ceste še niso bile suhe in solnce še ni moglo prodreti skozi oblake. Nikjer sledu o zelenju, na najsočnejših mestih so cveteli prvi mandlji. Irma je silila na izprehod, dasi je še vel od gora mrzel veter, Soča je bila narasla, umazana, na valovih je plavalo listje in suhljad. Emil se je bil izgovoril; šla sta Lenart in Irma sama. Dolgo sta govorila o vsakdanjih rečeh, nato sta oba umolknila.

Pred vasjo, ki je stala ko gnezdo na vrhu holma, je bil Lenart

zaostal, Irma je šla dalje. Diven pogled na furlansko ravnino se je razgrnil pred Lenartovimi očmi. Na zapadu Krnske Alpe v megli in snegu. Zavriskal bi bil od radosti. Irme ni videl daleč pred seboj. Izginila je bila med vaškimi hišami. Domislil se je, da mora dobiti v tem prazničnem razpoloženju kako cvetico. Stopil je mimo treh hiš, se ustavil ob krčmi med golim drevjem. Ob plotu je cvetel mandelj. Ulomil je

mladiko in se ozrl na okno z belimi zastori. Za bujnim zelenjem je uzrl dekliski obraz: mleko in kri.

Lenart je zardel. Hotel je nekaj reči, a se mu je beseda zapletla. Dekle se je zasmajalo. Nekaj tako nenavadnega je bilo v tistem obrazu, da se Lenart ni mogel premakniti.

"Mladiko cvetja sem ukradel." "Pa mandljev ne boste jedli." Lenart ni vedel, s čim naj pri-merja ta zvoneči glas.

Skupina filmskih igralk, ki daje kri za ranjene vojake v uradu Rdečega križa v Hollywoodu.

NAZI OFFICERS HIT CHOW LINE IN ENGLAND

SANDWICHES ARE HANDED OUT to a group of German officers shortly after they arrived in England following their capture in Sicily. Undoubtedly many of these men had planned to spend some time in England months back—but not as prisoners. Some of the captives wear Afrika Korps insignia.

Tako lepo je bilo govoriti s tem dekletom. Naj je rekel karkoli, na vsako besedo mu je vedela odgovoriti gladko, brez vsake zadrege. Pozabil je na Irmo. Govoril bi bil brez prestanka, ne da bi se zavedel, da beži čas. Bil je podoben kmetu iz one bajke, ki pripoveduje o čudnežnem petju rajske ptice.

"Ali smem k vam?"

"Ne morem vam braniti. Pri nas je krčma."

Lenart je stopil pod brajdo, kjer je stalo nekaj miz. Za eno izmed njih je sedela Irma, gledala na cesto in nervozno tolkla s prsti po mizi.

"Kje si ostal tako dolgo?"

Ni utegnil odgovoriti. Slisal je glas moža, ki je klical: "Cilka! Cilka!" Na pragu je postalo dekle in šlo nato naravnost k mizi. Začuden je pogledala na Irmo, ki ni prezrla Lenartove okamenelosti. Ta je v omotici naročil in govoril zmeden. Irma je gledala prezirno: "O-širska hči." Lenart je trdo molčal. Ko sta popila in se poslovila, se je še dolgo oziral.

"Čemu se toliko oziraš? Ali si se zaljubil?" Irma je bila nevoljna.

Lenart tega ni vedel, ni ji odgovoril. Tega že po dveh tednih ni vedel natančno, dasi je prav na izletu tistega dne čutil najglobokeje, kako se njegova misel in duša bolj in bolj oddaljujeta od Irme. Črna se ni spomnila več na dekle, sicer bi mu jo bila očitala v zvezi z njegovim nenavadnim vedenjem. On je mislil na Cilko; rad bi se bil oddaljil od družbe in odšel po drugi poti domov, da bi jo videl. Mislil je nanjo še doma, ko je stal ob oknu, naslanjal čelo na šipo in gledal skozi svetlobo, ki je trepetala nad mestom, v temo proti južnim Brdom.

"Ali jo ljubim?"

Šel je po sobi trikrat gor in dol, vzel klobuk in stopil na ulico. Ljudje so se še vedno vračali z izletov, hodili v gostilne, v kavarne. Nekaj prešernega je bilo v njihovih kretnjah in besedah. Lenart je obstal pred kinematografom. Velik, živobarven plakat je predstavljal dva zaljubljenca v bolestin sladkem objemu. Iz električnih žarnic je bil sestavljen naslov filma: "Boj za srečo." Črke so brez prestanka vzgorevale in znova ugašale.

Lenart se je odtrgal z mesta in z odločnimi koraki krenil po cesti proti Soči in Brdom. Poln avtomobil ljudi je privozil mimo njega. Bojevnik, ki so si bili prišli ogledovat bojišče. Videl je obraze: vsak obraz ena stoterih njegovih misli, ki so bežale pred njim; za njimi je pel njegov korak.

Tisti naši otroci, ki so bili rojeni ob začetku tega stoletja, niso poznali mladosti. Komaj so bili odrasli detinstvu in so začele iz njih brsteti skrivnosti, je zblaznela Evropa. Ljudstva so se v krvi in v klanju, v solzah in v grehu pomešala med seboj. Nekateri so bežali na sever, drugi so šli na jug. Brez rodne hiše in zemlje, brez tovarištva, praznikov in pesmi, brez vsega ti-

stega, kar se najgloblje dojmi doraščajočega fanta ali dekleta, so otrokom tiste dobe tekla leta. Bili so podobni črvivemu sadu: dozoreli so prej kakor drugi. Komaj je prišel smeh na ustnice, že so poteze trudnosti in skrbi razorale obraz.

Cilka je imela najlepše spomine na svoje detinstvo. Edina hči—mami jo je razne govala, oče jo je uječkal. Njihov dom je bil njevo kraljestvo; skakala je po vseh sobah, sedala h gostom, se igrala pod brajdo, a najrajši je bila pod češnjami in brezkvami v vrtu ali med trtami v bregu. S tistega mesta se je videlo daleč, daleč... Najlepše je bilo zvečer, ko je zahajalo solnce za oblake; rdeče, kakor mrtvo, da ga je bilo mogoče gledati. Njevo hrepenenje je šlo za njim: kaj je tam, kjer solnce rdeče zatone; katero pot prehodi, da je zjutraj bleščeče belo? Potem lepota nedelj, ko so peli zvonovi. Mami jo je oblekla v belo krilce s čipkami, v laseh je nosila svilen trak. Gospodična učiteljica, suhljasta, staromodno oblečena ženska, jo je pogladila po lasih: "Pridna, Cilka!" Zdelo se ji je, da jo vse boža, ljudje in priroda, da ji sije dvojne solnce, se ji smejejo lica in srce.

Mami je bila nenadoma oslabele, legla je in zdravnik je zma- jal z glavo. Tri dni za tem je družina zajokala. Cilki se je zdelo, da je umrlo eno solnce, smeh v srcu je ugasnil. Ko je posušila solze za materjo in je oblekla belo bluzo namesto črne obleke, je

začutila prvokrat, da gleda prirodo in ljudi drugače, kot je gledala prej. Debel gospod jo je uščipnil v lice in dejal: "Ti dekle boš kmalu za možitev." Bilo jo je sram, da je skoraj jokala. Te besede so dolgo šumele v nji in dobivale polagoma zanj svojo poseben pomen. Nekaj skrivnostnega je raslo iz njih.

Da bi se bilo tisto skrivnostno mirno razvilo in razraslo, ni dopustil čas. Ko je zagorela zemlja ob Gorici in se zakadila v dimu, je prišlo povelje: Na jug! Oče je ostal še nekaj časa, da bi varoval dom, Cilka je odšla z bratom, z njima starejša sorodnica in polno sosedov. Italijanski vojaki so korakali na severovzhod, peli otožne pesmi, venomer so se srečavale njihove poti. Tuja zemlja, ljudje tuji. Njihov novi dom: vas blizu Neapolja, v ozadju Vezuv, s stebrom dima nad žrelom. Vinogradi, oljke, smokve, palme, pomaranče. Vse novo, vse prej neznano. Hiše borne, ljudje preprosti, naivni ko otroci. Prišli so v množici na postajo: "Kakšni so Avstrijci?" In so se začudili, ko so uzrli človeške obraze, le bolj bele, bolj široke, kot so bili njihovi: "Vi ste Avstrijci? Saj ste ljudje kot mi..." Cilka tedaj vsega ni razumela; še začudenja ljudi ne: "Kako, da jedo Avstrijci trikrat na dan?"

(Dalje prihodnjič.)

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne izdaje se lahko naroči na list Prosveto in priložiti eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane na vsa člena, na člano ali na člano \$2.00 na eno leto naročnino. Kar pa člani še plačajo pri naročnini \$1.20 na eno leto, se jim to priložilo k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor nitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tedaj mora plačati dodatno vstopno listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravičeno znižati datum za to vstopno naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Druž. drlve in Kanado \$2.00	Za Člano in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 7.00	2 tednika in 11.00
3 tednika in 9.00	3 tednika in 16.00
4 tednika in 12.00	4 tednika in 21.00
5 tednikov in 15.00	5 tednikov in 26.00

Za Evrope je \$5.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vstopno denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vstopno \$

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____